



JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN



2025:20

FLER SÄTT ATT FRÄMJA KVINNORS FÖRETAGANDE

Kartläggning av åtgärder från andra länder för att
främja kvinnors företagande

Pekingplattformen+30

Pekingplattformen fyller 30 år 2025. Denna globala handlingsplan för jämställdhet antogs av 189 länder under FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995. Pekingplattformen innehåller tolv prioriterade områden, som anses avgörande för att uppnå jämställdhet.

FN:s medlemsstater rapporterar genomförandet av Pekingplattformen vart femte år till UN Women. Sedan 2020 följs de tolv områdena upp tillsammans med målen i Agenda 2030 och har samman-förts i följande sex kluster:

1. Inkluderande ekonomier och anständigt arbete
2. Fattigdomsbekämpning, sociala skyddsnet och välfärdstjänster
3. Frihet från våld, stigma och stereotyper
4. Deltagande, ansvarsutkrävande och jämställda institutioner
5. Fredliga och inkluderande samhällen
6. Jämställdhet i klimatarbete och miljömässig hållbarhet

Arbetet för att uppnå målen för den svenska jämställdhetspolitiken tar avstamp i kvinnokonventionen (CEDAW), Pekingplattformen och Agenda 2030. Denna rapport berör del av kluster 1

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, november 2025

Rapport 2025:20

Dnr: 25/00266

Omslagsfoto: Vitaly Gariev, Unsplash

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Malin Allert

Telefon 031-392 90 00

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Fler sätt att främja kvinnors företagande	6
Uppdrag att främja kvinnors företagande	6
Kartläggning med fokus på åtgärder som sällan står i centrum.....	6
Det har länge funnits en politisk ambition om att främja kvinnors företagande	6
Varför behöver kvinnors företagande främjas?	
Kvinnors företagande begränsas av flera strukturella faktorer.....	8
Könssegregeringen på arbetsmarknaden påverkar var kvinnor och män startar företag	9
Branscher där män i högre utsträckning driver företag får mer företagsstöd	10
Ett sätt att främja kvinnors företagande är att motverka könssegregering inom näringslivet.....	11
Det finns en tradition av statliga insatser för att främja kvinnors företagande.....	12
Åtgärder mot könsbundna studie- och yrkesval har traditionellt riktats mot individer	12
De identifierade åtgärderna i kartläggningen.....	13
Åtgärderna efter åtgärdstyp och förändrande ansats.....	17
Flest åtgärder hör till vanligt förekommande åtgärdstyper i Sverige men några sticker ut..	21
Analysen av åtgärder visar att flera åtgärder enkelt kan implementeras i Sverige men att få bidrar med nya sätt att styra på.....	21
Tidigare studier visar på begränsningar med åtgärder som enbart riktar in sig på att förändra individers beteenden och val.....	21
Det behövs en handlingsplan för ett jämställt företagsfrämjande system i Sverige	22
Kartläggningen kan inspirera till nya typer av åtgärder i Sverige	23
Åtgärder behöver genomföras i offentligt företagsstöd och offentlig finansiering.....	23
Satsa på åtgärder som förändrar organisationskultur snarare än enskilda individer	23
Låt styrningen i Sverige inspireras och utvecklas av åtgärder som sticker ut från den svenska infrastrukturen kring företagande	24
Slutsatser	25
Metodbilaga	26
En kartläggning för att förse två uppdrag med relevant underlag.....	26
Upphandling av kartläggning med fokus på bredd	26
Urvalsprinciper för att hitta rätt åtgärder	27
Kartläggningen består av nio åtgärder från sex länder	27
Kategorisering och analys av åtgärderna	27
Referenser till de identifierade åtgärderna i kartläggningen	29
Referenser.....	31
English summary	33

FÖRORD

Kvinnors företagande är en viktig resurs såväl för svensk tillväxt som för den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män, men strukturella hinder gör att kvinnor startar och driver företag i lägre utsträckning än män. Den här rapporten bygger på en kartläggning av åtgärder i länder utanför Norden och syftar till att inspirera till utvecklad styrning i Sverige.

Vi visar att det krävs mer än individuella åtgärder. Långsiktig förändring uppnås genom åtgärder på organisations- och samhällsnivå. Rapporten vill därför bidra med kunskap och inspiration till aktörer som vill skapa ett mer jämställt företagsfrämjande system.

*Peter Vikström, avdelningschef
Jämställdhetsmyndigheten*

Foto: Mostphotos.



SAMMANFATTNING

Rapporten redovisar exempel på åtgärder i länder utanför Norden för att främja kvinnors företagande. Syftet är att inspirera till utvecklad styrning i Sverige inom närings- och jämställdhetspolitiken.

Trots den politiska ambitionen att främja kvinnors företagande är det fortfarande färre kvinnor än män som startar och driver företag i Sverige. 30 procent av företagen drivs av kvinnor och inkomsterna från näringsverksamhet är betydligt lägre. Hindren är främst strukturella, som begränsande könsnormer, sämre tillgång till finansiering och nätverk samt en könssegregerad arbetsmarknad där kvinnors företagande ofta sker i branscher som antas ha sämre tillväxtpotentialer och mindre företagsstöd. Tidigare studier visar att åtgärder som enbart riktas mot individers beteenden har begränsad effekt, medan insatser på organisations- och samhällsnivå har större potential att bidra till varaktig förändring.

Kartläggningen omfattar nio åtgärder från sex länder. Analysen av åtgärderna visar att de flesta hör till kategorier som redan är vanliga i Sverige och riktar sig till att förändra kvinnors val och beteenden. Det rör åtgärder inom kompetensutveckling, rådgivning och nätverk. Några åtgärder sticker dock ut, exempelvis särskilda finansieringslösningar, upphandlingsprogram och certifiering av oavlönat arbete i företag som syftar till förändring på organisations- och samhällsnivå.

Slutsatsen är att det finns potential att inspireras av de identifierade åtgärderna från länder utanför Norden. Viktigt i sammanhanget är att de behöver anpassas till en svensk kontext och utgå från de problem som forskningen visar hindrar kvinnors företagande. Jämställdhetsmyndighetens huvudsakliga förslag är att Sverige inspireras att ta fram en tvärsektoriell handlingsplan som tar ett sammanhållet grepp om åtgärder för att skapa ett jämställt företagsfrämjande. Handlingsplanen bör samla flera departement, innehålla mätbara mål och rikta in sig på att förändra institutionella villkor, särskilt kvinnors tillgång till finansiering och företagsstöd. Endast genom strukturella förändringar kan kvinnors företagande stärkas på lika villkor och fullt ut bidra till tillväxt, sysselsättning och jämställdhet.

"Tidigare studier visar att åtgärder som enbart riktas mot individers beteenden har begränsad effekt, medan insatser på organisations- och samhällsnivå har större potential att bidra till varaktig förändring."

FLER SÄTT ATT FRÄMJA KVINNORS FÖRETAGANDE

Den här rapporten handlar om åtgärder för att främja kvinnors företagande. Den redovisar en kartläggning av åtgärder som vidtagits i länder utanför Norden med syftet att få fler kvinnor att starta och driva företag. Syftet är att inspireras av andra länder för att förbättra förutsättningarna för kvinnor att starta och driva företag i Sverige. Rapporten är en del av ett regeringsuppdrag att främja kvinnors företagande.

Uppdrag att främja kvinnors företagande

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt regleringsbrev för verksamhetsåret 2024 stödja Tillväxtverket i uppdraget att främja kvinnors företagande som syftar till att genomföra insatser för att förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande i Sverige.¹ Den här rapporten är ett kunskapsunderlag som utgör en del av det uppdraget.

Likt andra länder är andelen kvinnor som startar och driver företag i Sverige låg. I Sverige drivs 30 procent av alla företag av kvinnor. Syftet med den här rapporten är att inspireras av andra länder till att förbättra förutsättningarna för kvinnor att starta och driva företag i Sverige genom en utvecklad styrning inom närings- och jämställdhetspolitiken. Det görs genom att redovisa en kartläggning med exempel på åtgärder från andra länder. Kartläggningen relateras och analyseras utifrån tidigare genomförda åtgärder, det svenska företagsfrämjande systemet och forskningen på området.

Kartläggning med fokus på åtgärder som sällan står i centrum

Under hösten 2024 upphandlade Jämställdhetsmyndigheten analysföretaget Oxford research för att genomföra en kartläggning av ett urval av åtgärder för att motverka könsbundna studie- och yrkesval från länder utanför Norden. Som en särskild del av uppdraget ingick att kartlägga åtgärder som specifikt syftar till att öka andelen kvinnor som startar och driver företag inom traditionellt mansdominerade branscher. I stället för att fokusera på åtgärder som redan är välkända i Norden riktades uppmärksamheten mot områden som mer sällan står i centrum och där kunskapen är mindre. Syftet var att identifiera inspirerande exempel, strategiskt utvalda utifrån vad tidigare rapporter har visat bör kunna driva arbetet framåt i Sverige. Kartläggningen ligger till grund för den här rapporten. Förfrågningsunderlaget, en närmare beskrivning av urvalskriterierna och åtgärderna samt referenser till respektive åtgärd finns i metodbilagan i slutet av rapporten.

Det har länge funnits en politisk ambition om att främja kvinnors företagande

Det har länge funnits en politisk ambition i Sverige att öka andelen kvinnor som driver företag. Enligt regeringen är kvinnors företagande en outnyttjad resurs i svensk ekonomi som behöver tas till vara för att stärka sysselsättningen, tillväxten

¹ Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten, 2024-03-27, A2024/00485., Regeringen (2024-03-08).

**30%**

Andel kvinnor
av de operativa
företagsledar-
na i Sverige.

38%

Andel
kvinnor av
alla egen-
företagare.

25%

Andel kvinnor
som driver
företag i form
av eget aktie-
bolag

31%

Andel kvinnor
som startade
företag under
2022.

35%

Kvinnor har
i genomsnitt
35 % lägre
näringsinkomst
än män.

Foto: Mostphotos.

och jämställdheten. En uttalad målsättning är därför att förbättra förutsättningarna för kvinnor att starta och driva företag.² Även enligt det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet finns en politisk ambition att främja kvinnors företagande. Delmålet anger att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst. En del av målsättningen för delmålet innefattar också jämställda inkomster från näringsverksamhet.³ Sverige har dock vare sig uppnått ekonomisk jämställdhet eller jämställda inkomster från näringsverksamhet. Jämställdhetsmyndigheten har även tidigare konstaterat och belyst hur det företagsfrämjande arbetet i Sverige inte kommer kvinnor till del i lika hög utsträckning som män. Det behövs därför fler åtgärder och insatser för att främja kvinnors företagande. Likaså behöver styrningen på området utvecklas för att företagsfrämjande insatser ska komma kvinnor och män till del i samma utsträckning.⁴

² Regeringen (2024-03-08).

³ Skr 2016/17:10.

⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022a), Jämställdhetsmyndigheten (2024), Jämställdhetsmyndigheten (2025).

Varför behöver kvinnors företagande främjas?

I Sverige driver färre kvinnor än män företag och kvinnor är underrepresenterade inom flera av näringslivets branscher. Kvinnors företagande kan mätas på flera sätt, till exempel:

- Andelen kvinnor av de operativa företagsledarna i Sverige. De företag som drivs av en kvinna, det vill säga har en operativ företagsledare som är kvinna, utgör 30 procent av företagen i Sverige.
- Andelen kvinnor av egenföretagare. Av alla egenföretagare är andelen kvinnor 38 procent.
- Andelen kvinnor med företag som eget aktiebolag. Av alla företag som drivs i eget aktiebolag är 25 procent kvinnor.
- Andelen kvinnor som startar nya företag. Av de nystartade företagen 2022 startades 31 procent av kvinnor.
- Genomsnittligt inkomstgap av näringsinkomst. Det genomsnittliga inkomstgapet i näringsinkomst mellan kvinnor och män uppgår till 35%.

Oavsett mått framgår att färre kvinnor än män driver företag i Sverige. Andelen kvinnor bland företagsledare har dock ökat över tid från 25 procent 2004 till 30 procent 2020. Sedan 2014 har utvecklingen avstannat kring runt 30 procent.⁵

Det finns tydliga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller inkomster från just näringsverksamhet. Bland kvinnor och män med inkomster från näringsverksamhet uppgår kvinnors andel av mäns genomsnittliga inkomster från näringsverksamhet till 65 procent. Tittar vi på hela befolkningen och räknar med alla kvinnor och män, oavsett om de har inkomster från näringsverksamhet eller inte, uppgår kvinnors andel av mäns genomsnittliga inkomster från näringsverksamhet till 44 procent.⁶ Det visar att kvinnor i genomsnitt tjänar mindre än män på sin näringsverksamhet och att färre kvinnor än män har sådana inkomster.

Kvinnors företagande begränsas av flera strukturella faktorer

Forskning och andra studier om kvinnors företagande har identifierat att kvinnor och män inte har samma förutsättningar och villkor att driva företag, och att det finns en rad hinder för att uppnå jämställda villkor i näringslivet. Dessa är framför allt strukturella, vilket innebär att hindren uppstår i samhällsnormer och samhällssystem. Till exempel visar forskning att kvinnors företagande hindras av begränsande könsnormer och stereotyper som gör att entreprenörskap uppfattas som något manligt. Det kan få kvinnor att ifrågasätta sig själva som företagare, både i allmänhet men särskilt inom branscher som betraktas som traditionellt manliga. Det handlar bland annat om teknikbranschen och en entreprenörskultur som bygger på vad som traditionellt uppfattats som manliga ideal, som konkurrenskraft, risktagande och individualism. Strukturerna skapar förväntningar på att kvinnors ska anpassa sig till en manlig norm, vilket blir exkluderande och begränsande.⁷ Forskning har också visat att investerare och företagsfrämjare asso-

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2024).

⁶ SCB Jämställdhetsstatistik. Ekonomisk jämställdhet. Tabell 2.1.

⁷ Weiss m.fl. (2023)., Callerstig m.fl. (2024).

cierar entreprenöriella kompetenser med traditionellt manliga ideal vilket minskar sannolikheten för kvinnor att få finansiering.⁸

Kvinnors företagande begränsas oftare än mäns av bristande nätverk och tillgång till finansiering. Kvinnors låneansökningar avslås oftare än mäns och kvinnor får i genomsnitt sämre lånevillkor, i form av högre räntor.⁹ När kvinnor har svårare att få finansiering är en konsekvens att de oftare blir mer beroende av stöd från familj och andra närstående. Familj och närstående kan vara en viktig resurs, men den är ofta otillräcklig för att starta och driva företag.¹⁰

Många kvinnor möter hinder kopplade till arbets- och näringslivets organisering, till exempel mötestider som krockar med omsorgsansvar för barn. Detta är ett återkommande mönster i flera länder. Svårigheterna att förena företagande med förväntningar på omsorgsansvar blir ett hinder för kvinnor som driver företag, i synnerhet i branscher där majoriteten är män.¹¹

Kvinnors företagande begränsas av att de i högre grad än män är verksamma i branscher och sektorer som uppfattas som mindre attraktiva för investerare. Det handlar om branscher som hälso- och sjukvård och tjänstesektorn. Det gör att kvinnors företagande oftare än mäns begränsas av bristen på tillgång till bland annat riskkapital. Kvinnor söker även i lägre utsträckning riskkapital än män, vilket delvis kan förklaras av bristen på relevanta nätverk. Kvinnor får även sämre tillgång till riskkapital eftersom könsstereotypa uppfattningar gör att kvinnors affärsplaner ofta tolkas som försiktiga och ambitionslösa. Ett avgörande hinder är med andra ord att kvinnor har sämre tillgång till finansiering. Det är även paradoxalt i bemärkelsen att företag som leds av kvinnor ofta visar högre avkastning per investerad krona.¹²

Könssegregeringen på arbetsmarknaden påverkar var kvinnor och män startar företag

Kvinnor och män driver i stor utsträckning företag inom olika branscher. Uppdelningen speglar på många sätt arbetsmarknaden i stort. Eftersom både utbildningssystemet och arbetsmarknaden är starkt könssegregerade blir könssegregeringen i näringslivet en naturlig följd av det. Detta för att företagandet delas upp mellan kvinnor och män utifrån vilka branscher de har utbildning och/eller arbetslivserfarenhet inom.¹³ Kvinnor arbetar och driver i större utsträckning företag i branscher som utbildning, vård och omsorg samt personliga och kulturella tjänster. Män arbetar och driver i större utsträckning företag inom branscher som bygg och anläggning, transport och magasinering, energi och miljö, information och kommunikation samt tillverkningsindustrin. Inom dessa branscher är dessutom andelen kvinnor som driver företag särskilt låg. Det är även en högre andel kvinnor än män som driver företag inom okänd bransch.¹⁴ Enligt Tillväxtverket kan en förklaring vara att kvinnor oftare startar företag inom nya branschområden som är svåra att klassificera.¹⁵

⁸ Brush m.fl. (2018).

⁹ Malmström m.fl. (2024).

¹⁰ Weiss m.fl. (2023).

¹¹ Callerstig m.fl. (2024).

¹² Aernoudt & De San José (2020).

¹³ Jämställdhetsmyndigheten (2024).

¹⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2024).

¹⁵ Tillväxtverket (2022).

Branscher där män i högre utsträckning driver företag får mer företagsstöd

Vilken bransch ett företag verkar inom har avgörande betydelse för tillgången till såväl offentlig finansiering som privat riskkapital och det företagsfrämjande systemet i stort.¹⁶ Offentliga företagsfrämjande stöd¹⁷ och privat riskkapital är ofta koncentrerade till branscher där män är i stark majoritet.¹⁸

Att kvinnor i högre utsträckning än män driver företag inom personalintensiva tjänstebranscher som vård och omsorg samt personliga och kulturella tjänster kan enligt Tillväxtverket antas ha negativa konsekvenser för kvinnors företag och företagens förmåga att växa och exportera. Det beror på att tillväxtutsikter i dessa sektorer överlag anses vara lägre eftersom sektorerna är reglerade, konkurrensutsatta av företag som inte är vinstdrivande, samt att tjänster i stor utsträckning levereras lokalt, och därmed inte är skalbara.¹⁹ Samtidigt kan det argumenteras för att den uppfattningen bygger på föreställningar om att innovation och tillväxt endast sker eller behövs inom branscher där män är i majoritet. Ur ett jämställdhetsperspektiv skulle potentialen till innovation och hållbar tillväxt kunna stärkas inom flera företagssektorer, inte minst inom tjänstebranscher där kvinnor oftare finns.²⁰ Tjänstesektorn har dessutom ökat i betydelse i förhållande till exempelvis tillverkningsindustrin, både i förhållande till inhemsk ekonomi och i förhållande till svensk export.²¹

I Jämställdhetsmyndighetens rapport *Regionala företagsstöd och kvinnors företagande* konstateras att de regionala företagsstöden, investeringsstödet och främjandestödet i högre utsträckning tilldelas branscher där majoriteten verksamma är män. Analysen visar dock också att det finns regionala skillnader i hur stöden fördelas mellan branscher vilket pekar på att det inte finns några större formella hinder för en större branschbredd. Till exempel:

- Vissa regioner fördelar mellan **20 och 30 procent** av det regionala investeringsstödet till Tillverkningsindustrin (bransch där majoriteten är män), andra regioner fördelar mellan **60 och 80 procent** av samma stöd till samma bransch.
- Vissa regioner tilldelar mellan **0 och drygt 20 procent** av det regionala investeringsstödet till Företagstjänster (könsbalanserad bransch).
- Vissa regioner tilldelar mellan **10 och 45 procent** av det regionala främjandestödet till Företagstjänster (könsbalanserad bransch).
- Vissa regioner tilldelar mellan **0 och knappt 15 procent** av det regionala investeringsstödet till Personliga och kulturella tjänster (bransch där majoriteten är kvinnor).
- Vissa regioner tilldelar mellan **1 och drygt 10 procent** av det regionala främjandestödet till Personliga och kulturella tjänster (bransch där majoriteten är kvinnor).²²

¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2024)., Aernoudt & De San José (2020).

¹⁷ Företagsfrämjande stöd innefattar flera olika saker. Det kan vara riskkapital, investeringsstöd, skattesubventioner, garantier eller lån. Det kan också vara rådgivning, coachning, regelförenklningar och utbildningar. Företagsfrämjande stöd kan ges på EU-nivå och nationell regional och kommunal nivå (Tillväxtanalys 2025).

¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2024)., Aernoudt & De San José (2020)., Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

¹⁹ Tillväxtverket. (2023a).

²⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2022).

²¹ SOU 2025:96.

²² Jämställdhetsmyndigheten (2024).



"I Jämställdhetsmyndighetens rapport *Regionala företagsstöd och kvinnors företagande* konstateras att de regionala företagsstöden, investeringsstödet och främjandestödet i högre utsträckning tilldelas branscher där majoriteten verksamma är män."

Ett sätt att främja kvinnors företagande är att motverka könssegregering inom näringslivet

Som vi tidigare konstaterat begränsas kvinnors företagande av att företagsfinansiering är koncentrerat till branscher där majoriteten är män. Tillväxtverket har tidigare belyst att insatser för att främja kvinnors företagande inom branscher där kvinnor är i majoritet därför kan ifrågasättas ur perspektivet att de kan riskera att befästa strukturer där kvinnor uppmuntras att verka inom branscher där förutsättningar för tillväxt traditionellt har varit sämre.²³ Jämställdhetsmyndigheten har tidigare konstaterat att det behövs åtgärder för att nå en större branschbredd kopplat till finansiering av företag. Bland annat behövs åtgärder för att öka möjligheterna till finansiering för personer som startar och driver företag i branscher där kvinnor är i majoritet, inte minst i tjänstesektorn.²⁴ Det är i synnerhet relevant kopplat till branscher som kulturella och personliga tjänster, där kvinnor i dag är i majoritet bland de som driver företag. Utöver detta behövs dock åtgärder som också fokuserar på att få fler kvinnor att starta och driva företag i sådana branscher där finansieringsmöjligheterna är bättre, där det idag är vanligare med företagsfrämjande stöd och där tillväxtpotentialen bedöms vara stor. Det är i dag branscher där män är i majoritet.

Utgångspunkten för den här rapporten är att åtgärder för att främja kvinnors företagande kan följa två logiker. Dels att kvinnor som driver företag i personalintensiva tjänstebanscher inte ska begränsas av könstereotypa uppfattningar som leder till sämre finansiering. Dels att fler kvinnor ska starta och driva företag i branscher där finansieringsmöjligheterna oftare är bättre, idag i branscher där män är i majoritet.

²³ Tillväxtverket. (2023b).

²⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2024)., Jämställdhetsmyndigheten (2022).

Det finns en tradition av statliga insatser för att främja kvinnors företagande

Det finns en tradition i Sverige av statliga insatser för att främja kvinnors företagande och för att motverka könssegregering på arbetsmarknaden. Stödet till kvinnors företagande i allmänhet tog en samlad och mer strukturerad form i mitten av 1990-talet. Traditionellt har stödet för att främja kvinnors företagande i hög utsträckning handlat om att tillhandahålla information och rådgivning samt möjliggöra för nätverksbyggande. Det har bland annat skett genom rådgivarträffar, coachning och andra gruppaktiviteter. I en kartläggning och rapport från 2023 som togs fram på uppdrag av Tillväxtverket konstateras att de mer omfattande och långvariga satsningarna har genomförts från 2006 och framåt. I samma rapport konstateras att de vanligaste kategorierna av statliga insatser för att främja kvinnors företagande mellan 2006 och 2023 är *kompetensutveckling, attityder, nätverk* samt *rådgivning och affärsutveckling. Produkt- och innovationsutveckling, finansiering* och *annat främjande* är mindre vanligt förekommande. Ungefär lika många av insatserna vänder sig till individer som till aktörer i det företagsfrämjande systemet.²⁵ Det går att läsa mer om kategorierna i metodbilagan i slutet av rapporten.

Åtgärder mot könsbundna studie- och yrkesval har traditionellt riktats mot individer

När det kommer till åtgärder för att motverka könsbundna studie- och yrkesval finns det också en tradition som går långt tillbaka i svensk politik. Mellan 1970 och 1990 genomfördes till exempel en rad så kallade brytprojekt. Dessa syftade företrädesvis till att öka tjejers intresse för tekniska ämnen eller få fler män att välja yrkesbana inom barnomsorgen.²⁶ Jämställdhetsmyndigheten har i tidigare rapporter konstaterat att vanliga kategorier av insatser för att motverka könsbundna studie- och yrkesval är *informations- och kunskapshöjande* samt *motiverande och stärkande* åtgärder och *satsningar på breddad rekrytering*. Det vanligaste är att åtgärderna har riktats mot att:

- öka tjejers eller unga kvinnors intresse för traditionellt mansdominerade områden som teknik och naturvetenskap, samt att
- lägga stort fokus vid studie- och yrkesvägledningens betydelse.

Traditionellt har åtgärder för att motverka könsbundna studie- och yrkesval varit mindre inriktade mot att förändra på organisatorisk och strukturell nivå. De har i stället företrädesvis varit inriktade mot individer.²⁷

²⁵ Tillväxtverket (2023c).

²⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2022c), Jämställdhetsmyndigheten (2023).

²⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2022c), Jämställdhetsmyndigheten (2023).

Individnivå

Åtgärder som syftar till att påverka enskildas val och beteenden. Till exempel genom kompetenshöjande åtgärder till enskilda.

Organisationsnivå

Åtgärder som syftar till att förändra organisatoriska villkor som organisationskulturer, arbetssätt eller andra strukturer.

Samhällsnivå

Åtgärder som ska förändra regler, institutionella ramar eller policy genom till exempel ändrad lagstiftning.

De identifierade åtgärderna i kartläggningen

Eftersom Sverige, som konstaterats, har en lång historia av att både främja kvinnors företagande och motverka könsbundna studie- och yrkesval, efterfrågades åtgärder som var mindre vanliga i en svensk kontext. Totalt identifierades nio åtgärder i kartläggningen. Referenser för vidare läsning om åtgärderna finns i metodbilagan i slutet av rapporten.

CENTER FÖR KVINNOR SOM STARTAR FÖRETAG

Center för kvinnor som startar nya företag är ett initiativ från Tyskland från 2006 som syftar till att stötta kvinnor som vill starta företag genom att erbjuda rådgivning, utbildning och nätverksmöjligheter på en och samma plats. Centret ligger i Berlin i Tyskland och består av ett 60-tal företag som drivs av kvinnor där centret bistår med barnomsorg, matsal och mötesytor samt 13 sociala bostäder. Kvinnorna får tillgång till information, rådgivning och coachning samt möjligheter till att bygga nätverk i en stödjande miljö. Centret ska bidra till att få fler kvinnor att starta och driva företag genom att möta sådana behov som ofta skiljer sig åt mellan kvinnor och män. I det här fallet handlar det om att kvinnor oftare än män har omsorgsansvar för barn och oftare har begränsade sociala och affärsmässiga nätverk än män som driver företag.

CYPERNS KOOPERATIVA BANK FÖR KVINNOR

Cyperns kooperativa bank för kvinnor skapades av och för kvinnor. Syftet var att tillhandahålla finansiering och stöd riktade till kvinnors företagande genom en bankstruktur särskilt utformad för detta ändamål med särskilt fokus på småföretagare. Rent praktiskt innebar det att medlemskap i banken gav tillgång till lån och finansiella tjänster som var anpassade för målgruppen, ofta med mer förmånliga villkor än traditionella banker. Syftet var att underlätta för kvinnor att starta och driva eget företag genom att förbättra tillgången till finansiering. Banken fanns i 17 år innan den gick i konkurs 2018.

CERTIFIKAT FÖR MEDVERKANDE MAKE/MAKA I HANDELS-, AFFÄRS- ELLER TJÄNSTEFÖRETAG I LITEN SKALA

Certifikat för medverkande make/maka i handels-, affärs- eller tjänsteföretag i liten skala i Frankrike syftar till att synliggöra och erkänna kvinnor som arbetar oavlönat i sina makars företag, vilket är vanligt förekommande inom till exempel jordbruk och fiske. Kvinnorna får möjlighet att delta i olika typer av utbildningsinsatser inom bland annat administration och företagsledning. Efter avslutad utbildning finns möjlighet att få ett nationellt erkänt certifikat som intygar kvinnornas kunskaper i branschen. Genom certifikatet får kvinnorna tillgång till socialförsäkringsförmåner och möjlighet att bli medlemmar i företagar- och branschorganisationer, vilket i sin tur öppnar upp för möjligheten till branschspecifik vidareutbildning. Åtgärden bidrar till att öka kvinnors synlighet som företagare i mansdominerade sektorer och säkerställer att deras arbete i företaget erkänns som just arbete.

UPPHANDLINGSPROGRAM FÖR KVINNORS FÖRETAG I USA: WOSB-PROGRAMMET FÖR FEDERALA KONTRAKT

Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt är ett federalt upphandlingsprogram som syftar till att öka andelen kontrakt till småföretag som ägs av kvinnor (Women-owned Small Businesses, WOSB). Programmet gör det möjligt att reservera vissa upphandlingar för företag som ägs av kvinnor inom branscher där kvinnor är underrepresenterade. Det genomförs genom att definiera vilka branscher som omfattas och tillåter att konkurrensen begränsas till certifierade WOSB-företag. Sedan 1994 har målet varit att minst 5 procent av värdet på federala kontrakt årligen ska gå till WOSB-företag. Genom lagändringar under 2000-talet har programmet gradvis även förstärkts. 2000 års lag möjliggjorde konkurrensbegränsning i upphandlingar inom branscher där WOSB var underrepresenterade och 2011 infördes möjligheten att reservera kontrakt exklusivt för WOSB-företag i dessa branscher. År 2013 togs begränsningarna för kontraktstorlek bort och 2015 infördes ytterligare verktyg för att underlätta direkt tilldelning av kontrakt till WOSB. 2015 uppnåddes målet och WOSB tilldelades kontrakt till ett sammanlagt värde av 17,8 miljarder USD. Åtgärden ska bidra till att öka kvinnors möjligheter att driva företag i traditionellt mansdominerade branscher genom att förändra de institutionella villkoren för kvinnors företagande och förbättra deras tillgång till offentliga kontrakt.

NATIONELLT SAMORDNINGSCENTER FÖR FÖRETAGANDE KVINNOR

Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor samordnar och tillgängliggör branschöverskridande information och stöd till kvinnors företagande i alla faser från uppstart till försäljning av företaget eller annan företagsöverlåtelse. Genom ett nationellt kompetens- och servicecenter, regionala kontor och en webbsida med omfattande information erbjuder BGA information, rådgivning, mentorskap, coachning och nätverksbyggande. Samordningscentret representeras av regionala chefer i Tysklands alla 16 federala delstater. Det ger kvinnor som vill starta, eller som driver, företag ett omfattande och väluppbyggt stöd för att stödja kvinnors företagande över hela landet. De erbjuder bland annat rådgivning från över 500 organisationer, myndigheter, företagare och branschråd, tillgång till fördjupad expertis från ungefär 1 300 experter samt möjligheter att knyta kontakter genom ungefär 350 olika nätverk. Centret syftar till att skapa bättre förutsättningar för kvinnor att starta och driva företag i alla sektorer och är inte särskilt inriktat mot kvinnors möjligheter i traditionellt mansdominerade sektorer.

HANDLINGSPLAN FÖR ATT FLER KVINNOR SKA BLI ENTREPRENÖRER I SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag i Tyskland har tagits fram för att öka kvinnors företagande, särskilt inom små och medelstora företag. En särskild del i handlingsplanen handlar om att locka tjejer och kvinnor till hantverksyrken och STEM-yrken²⁸. Handlingsplanen samlar insatser från flera departement och innehåller mål som att förbättra kvinnors tillgång till finansiering och riskkapital, öka transparensen i finansieringsprogram samt stärka de institutionella villkoren för kvinnor som grundat och driver företag. Åtgärderna genomförs bland annat genom kampanjer, rådgivning, nätverksbyggande och främjande av kvinnliga förebilder. Syftet är att attrahera fler kvinnor till mansdominerade yrken och branscher samt ge dem bättre möjligheter att etablera sig som företagare. Ytterligare mål är att synliggöra och samordna befintliga insatser, initiera nya åtgärder och engagera fler aktörer i arbetet.

FUTURE.PRENEURSHIP

Future.preneurship i Schweiz syftar till öka unga kvinnors tillgång till teknik- och innovationsbranschen genom utbildning, praktik och coachning. Utbildningen (onlinebaserade kurser) som erbjuds fokuserar dels på ämnen som jämställdhet och entreprenörskap, dels affärsutveckling i ämnen som hur man sätter upp mål, samarbetar och samverkar samt i riskhantering. I kombination med utbildningsinsatserna erbjuds praktik i startups samt coachning och stöd i den professionella utvecklingen. Genom programmet stärks kvinnors förutsättningar att ta sig in i branscher som är starkt mansdominerade.

²⁸ Science, Technology, Engineering och Mathematics, vilket på svenska motsvarar naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik

SHESNNOVATION

Shesnnovation i Polen är ett inkubationsprogram för kvinnor som studerar, doktorerar eller har examen inom främst tekniska och naturvetenskapliga ämnen och som vill starta företag inom STEM. Programmet innehåller utbildning i affärskompetens, individuellt mentorstöd och expertkonsultationer. Genom upplägget med workshops och individuellt stöd syftar åtgärden till att ge kvinnor verktyg att starta och driva företag i teknikintensiva och mansdominerade sektorer.

FEMSPIN

FemSpin i Schweiz är ett samarbetsprojekt mellan universitet och forskningsinstitut som syftar till att öka entreprenörskapet bland kvinnor i akademien, särskilt i form av att uppmuntra till så kallade spin-offs, företag som bygger på eller grundas med anledning av forskningsresultat eller företag som grundas för att kommersialisera forskning inom exempelvis bioteknik. På så vis syftar FemSpin till att skapa en organisationskultur på universitetet där kvinnor som forskar i motsvarande utsträckning som männen är benägna att kommersialisera forskningsresultat eller på entreprenöriella sätt omsätta dem i praktiken. Projektet bygger på insikten om den stora skillnaden mellan kvinnor och män gällande patent, licenser och spin-offs från universitetens forsknings- och utvecklingsverksamhet i Schweiz och internationellt. FemSpin genomförs genom nätverksaktiviteter och events. Det innehåller även framtagandet av vetenskapliga publikationer och forskning. Projektet verkar för att fler kvinnor inom akademien ska kunna starta och leda företag i traditionellt mansdominerade innovations- och teknikbranscher.



Foto: Mostphotos.

Åtgärderna efter åtgärdstyp och förändrande ansats

För att undersöka vilka åtgärder som har potential att inspirera till en utvecklad styrning inom närings- och jämställdhetspolitiken i Sverige behöver de relateras till åtgärder som genomförts tidigare och det svenska företagsfrämjande systemet. Då synliggörs vilka åtgärder som bidrar med nya perspektiv. Åtgärderna kategoriseras därför med hjälp av kategorier som Tillväxtverket tidigare identifierat av vanligt och mindre vanligt förekommande åtgärdstyper i Sverige. För att åtgärderna ska tolkas ha kapacitet att bidra till en utvecklad styrning i Sverige ska de återfinnas i kategorierna som är mindre vanligt förekommande i Sverige.

KOMPETENSUTVECKLING

Center för kvinnor som startar företag utifrån åtgärdens informations- och utbildningsinsatser.

Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor utifrån åtgärdens kompetenshövande insatser, servicecenter och informationsinsatser.

Futurepreneurship utifrån åtgärdens utbildningsinsatser och praktik.

Shesnnovation utifrån åtgärdens utbildningsinsatser och expertkonsultationer.

ATTITYDER

Handlingsplan för fler kvinnliga entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens kampanjer och insatser med förebilder.

FemSpin utifrån åtgärdens kommunikationsinsatser och förebilder genom synliggörande av kvinnor i akademien.

NÄTVERK

Center för kvinnor som startar nya företag utifrån åtgärdens tillhandahållande av plattform och miljö för nätverkande.

Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor utifrån åtgärdens helhetslösning för att bilda nätverk och tillhandahållande av bland annat tillgång till över 350 nätverk

Handlingsplan för fler kvinnliga entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens särskilda insatser riktade mot nätverksbyggande.

FemSpin utifrån åtgärdens särskilda nätverksaktiviteter.

RÅDGIVNING OCH AFFÄRS-UTVECKLING

Center för kvinnor som startar nya företag utifrån åtgärdens insatser för rådgivning och coachning.

Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor utifrån åtgärdens informationsinsatser, rådgivning, mentorskap samt coachning.

Handlingsplan för fler kvinnliga entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens insatser för rådgivning.

Future.preneurship utifrån åtgärdens insatser för coachning och individuella vägledning.

Shesnnovation utifrån åtgärdens fokus på mentorskap och affärsutveckling.

FemSpin utifrån åtgärdens rådgivningsinsatser kopplat till akademiskt entreprenörskap.

PRODUKT- OCH INNOVATIONSUTVECKLING

FemSpin utifrån åtgärdens insatser för att utveckla och omsätta forskningsresultat till akademiska spin-offs och etablera innovationsmiljöer på universitetet.

FINANSIERING

Cyperns kooperativa bank för kvinnor utifrån åtgärdens syfte att särskilt finansiera kvinnors företag.

Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt utifrån åtgärdens syfte att reservera upphandling och därigenom finansiering för företag som ägs av kvinnor.

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens insatser för att öka kvinnors tillgång till finansiering och riskkapital.

ANNAT FRÄMJANDE

Certifikat för medverkande make/maka i handels-, affärs- eller tjänsteföretag i liten skala nationellt erkännande av kompetens genom oavlönat arbete.

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens policyutvecklande ansats och samordning över departement.

För att även återkoppla till det som tidigare konstaterats kring åtgärder för att motverka könsbundna studie- och yrkesval kategoriserar vi åtgärderna efter nivån som de syftar att åstadkomma förändring på. Eftersom det finns en tradition i Sverige av att motverka könsbundna studie- och yrkesval genom åtgärder som riktar in sig på att påverka individuella val och beteenden bör åtgärderna också ha en ansats att åstadkomma förändring på organisations- eller samhällsnivå.

INDIVIDNIVÅ

Center för kvinnor som startar företag utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på information och utbildning.

Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på information, rådgivning, mentorskap coachning, nätverk och kompetenshöjande insatser.

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på kampanjer, rådgivning, nätverk och förebilder.

Futurepreneurship utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på utbildning, praktik och coachning.

Shesnnovation utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på utbildning, mentorstöd och konsultation.

FemSpin utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på nätverk, events och kommunikation bland annat genom vetenskapliga publikationer.

ORGANISATIONSNIVÅ

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag utifrån att åtgärden delvis har fokus på att samla pågående insatser från flera departement och bland annat öka transparensen i finansieringsprogrammen till företag.

FemSpin utifrån att åtgärden delvis har fokus på att etablera en organisationskultur som i motsvarande utsträckning som för män möjliggör kommersialisering eller omsättning av akademiska forskningsresultat i praktiken.

SAMHÄLLSNIVÅ

Cyperns kooperativa bank för kvinnor utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på att etablera en bankstruktur som i högre utsträckning möjliggör finansiering för kvinnors företag.

Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt utifrån åtgärdens huvudsakliga fokus på att säkerställa att en andel av federala upphandlingar går till småföretag som drivs och ägs av kvinnor.

Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag utifrån att åtgärden delvis har fokus på att genom insatser förbättra kvinnors tillgång till finansiering genom att stärka de institutionella villkoren, med fokus på institutionella aktörer, för kvinnor som driver företag.



"Forskning visar bland annat att de som fattar icke-normativa val oftare än andra avslutar sin påbörjade utbildning eller yrke liksom mer sällan fortsätter inom branschen de är minoritet i. Det beror exempelvis på exkluderande bemötanden, socialt utanförskap eller ökad risk för diskriminering"

Flest åtgärder hör till vanligt förekommande åtgärdstyper i Sverige men några sticker ut

Genomgången och kategoriseringen av åtgärder från kartläggningen visar att majoriteten av åtgärderna återfinns i de kategorier som klassats som vanligt förekommande i Sverige. Alltså i kategorierna *kompetensutveckling*, *attityder*, *nätverk* samt *rådgivning och affärsutveckling*. Flera åtgärder kan dock kategoriseras i kategorierna som är mindre vanligt förekommande i Sverige, det vill säga i *produkt- och innovationsutveckling*, *finansiering* och *annat främjande*.

De flesta åtgärderna syftar huvudsakligen till att påverka kvinnors beteenden eller val genom att stärka deras kunskapsnivå och kompetens. Det gör att dessa åtgärder förstås som att de syftar till att åstadkomma förändring på individnivå genom att uttryckligen syfta till att förändra kvinnors individuella val och beteenden.

Tre av åtgärderna sticker ut på så vis att de kan förstås som att de ska åstadkomma förändring på samhällsnivå. Det framgår utifrån att syftena att förändra ramarna för finansiering av kvinnors företagande genom exempelvis upphandling samt att nationellt erkänna kvinnors oavlönade arbete i företag.

Analysen av åtgärder visar att flera åtgärder enkelt kan implementeras i Sverige men att få bidrar med nya sätt att styra på

Majoriteten av de identifierade åtgärderna skulle relativt enkelt kunna genomföras i svensk kontext. Sverige har en väluppbyggd struktur för att främja kvinnors företagande inom bland annat näringspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Som tidigare nämnts har Tillväxtverket sedan 1990-talet haft uppdrag att genomföra riktade insatser för att stärka kvinnors företagande, vilket inkluderat kunskapsspridning, nätverksbyggande och finansieringsmöjligheter. Tillväxtverket arbetar även mot andra aktörer i det företagsfrämjande systemet och har i flera omgångar utvecklat program för affärsutveckling, rådgivning och utbildning särskilt riktade till kvinnor.²⁹ Strukturen i Sverige möjliggör att dessa åtgärder kan integreras i existerande system för företagsstöd, vilket talar för att majoriteten av de identifierade åtgärderna inte bara skulle kunna implementeras utan även snabbt skalas upp i svensk kontext. Samtidigt pekar resultaten av kategoriseringen av åtgärderna från kartläggningen på att få av dem i sin ursprungliga utformning skulle bidra till en utvecklad styrning i Sverige. Den typ av kategorier som identifierats bidrar i begränsad utsträckning till nya former av styrning i en svensk kontext. Det gör att potentialen i att inspireras av dessa åtgärder till utvecklad styrning i Sverige blir begränsad. Slutsatsen bygger på att åtgärderna tillhör de kategorier som redan är vanligt förekommande i Sverige samt att de framför allt är inriktade mot att åstadkomma förändring på individnivå vilket också är vanligt förekommande i svensk kontext och som vi tidigare konstaterat har begränsade möjligheter att åstadkomma varaktig förändring.³⁰

Tidigare studier visar begränsningar med åtgärder som enbart riktar in sig på att förändra individers beteenden och val

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare påpekat att åtgärder på individnivå förvisso kan förändra förutsättningarna för enskilda individer, men att systemet

²⁹ Tillväxtverket (2023c).

³⁰ Tillväxtverket. (2023b)., Jämställdhetsmyndigheten (2022b)., Jämställdhetsmyndigheten (2023).

och strukturerna som individer väljer och verkar inom förblir intakta med den typen av åtgärder. Det gör dem ofta ineffektiva.³¹ Forskning visar bland annat att de som fattar icke-normativa val oftare än andra avslutar sin påbörjade utbildning eller yrke liksom mer sällan fortsätter inom branschen de är minoritet i. Det beror exempelvis på exkluderande bemötanden, socialt utanförskap eller ökad risk för diskriminering.³²

Få av de identifierade åtgärderna har en uttalad ansats att genom systemförändring motverka könsbundna studie- och yrkesval. Att inte aktivt arbeta för att motverka begränsande normer och könstereotypa strukturer riskerar att bli kontra-produktivt. Tillväxtverket har till exempel belyst hur det kan befästa strukturer där kvinnor uppmuntras att verka inom branscher med sämre förutsättningar.³³

Ett av syftena med kartläggningen var att rikta sökljuset mot mindre vanligt förekommande åtgärder i svensk kontext. Resultaten visar som vi tidigare konstaterat att flest åtgärder däremot tillhör kategorier som är vanligt förekommande i Sverige. Att majoriteten av de identifierade åtgärderna återfinns i andra OECD-länder pekar på att det finns en likriktning bland ländernas statliga insatser för att främja kvinnors företagande. Likriktningen riskerar att medföra att åtgärder som utmanar missgynnande strukturer för kvinnors företagande uteblir och att konsensus i stället bildas kring åtgärder med begränsad effekt.

Det behövs en handlingsplan för ett jämställt företagsfrämjande system i Sverige

Bland de åtgärder som identifierades i kartläggningen ligger *Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag* närmast till hands att implementera i Sverige. Åtgärden är ett exempel från Tyskland och de mest centrala delarna som kan utveckla styrningen i Sverige är att det är en tvärsektoriell uppgörelse om prioriterade åtgärder. Det är den första i sitt slag i Tyskland och innehåller ett 40-tal åtgärder. En svensk motsvarighet till handlingsplan bör utgå från de mest centrala hindren som finns i Sverige. I svensk jämställdhetspolitik finns dessutom en tradition av att arbeta med handlingsplaner och strategier för att konkretisera och enas om målsättningar, vilket sänker tröskeln för att upprätta en sådan handlingsplan.

Handlingsplanen bör syfta till att skapa ett jämställt företagsfrämjande i Sverige och innehålla åtgärder som ska leda fram till konkreta och mätbara mål. För att samla relevanta åtgärder bör flera departement involveras och bidra till handlingsplanen, förslagsvis klimat- och näringslivsdepartementet, arbetsmarknadsdepartementet, utbildningsdepartementet samt landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Åtgärderna behöver, i linje med som tidigare konstaterats i rapporten, syfta till att åstadkomma förändring på organisatorisk och samhällelig nivå för att det företagsfrämjande systemet ska komma kvinnor och män till del i samma utsträckning. En central del, som vi också redogjort för tidigare i rapporten, är betydelsen av att åtgärderna innehåller moment som aktivt syftar till att motverka begränsande könsnormer och strukturer. Det kan exempelvis vara analyser eller aspekter av att motverka könsbundna studie- och yrkesval, huvud-

³¹ Jämställdhetsmyndigheten (2022b).

³² Jämställdhetsmyndigheten (2023).

³³ Tillväxtverket (2023b).

sakligen för att öka andelen kvinnor i traditionellt mansdominerade branscher. I framtagandet av en handlingsplan för ett jämställt företagsfrämjande skulle även övriga åtgärder som identifierats i kartläggningen bearbetas för att ta fram konkreta förslag att införa i svensk jämställdhets- och näringspolitik.

Kartläggningen kan inspirera till nya typer av åtgärder i Sverige

Flera av de identifierade åtgärderna i kartläggningen, som exempelvis *Center för kvinnor som startar nya företag*, uppvisar många likheter med flera befintliga och pågående satsningar för att främja kvinnors företagande i Sverige. Att föreslå ytterligare satsningar på rådgivning, nätverksbyggande och coachning eller mentorskap bidrar inte till nytänkande styrning och uppfyller inte syftet med kartläggningen. Att majoriteten av de identifierade åtgärderna kan klassas som vanligt förekommande i Sverige och riktar in sig på att förändra enskildas beteenden och val innebär dock inte att de behöver förkastas från att fungera som inspirerande exempel för utvecklad styrning i Sverige. För att däremot inte fortsätta med åtgärder som visat sig ineffektiva eller som befäster begränsande könsnormer är ett kritiskt förhållningssätt viktigt. Åtgärderna behöver anpassas till svensk kontext och utgå från problembilden över vad som hindrar kvinnors företagande, vilket den här rapporten bland annat visar främst är faktorer på strukturell nivå.

Åtgärder behöver genomföras i offentligt företagsstöd och offentlig finansiering

Företagsfrämjare och finansiärer påverkas av könstereotypa uppfattningar om kvinnors och mäns företagande. Det är en av förklaringarna till varför kvinnor får ta del av mindre företagsstöd än män liksom får sämre tillgång till finansiering. Med andra ord finns det en bias i det företagsfrämjande systemet till kvinnors nackdel. Flertalet åtgärder som identifierats i kartläggningen som syftar till att stärka kvinnors kompetens skulle därför kunna vidgas till att i stället omfatta det företagsfrämjande systemet. Förslagsvis kan det ske genom att stärka företagsfrämjares och finansiärs kompetens för att åstadkomma ett jämställt företagsfrämjande. Med hänsyn till var den statliga, regionala och kommunala styrningen för att främja kvinnors företagande kan påverka, bör åtgärderna genomföras inom ramen för det offentliga företagsstödet och inom ramen för offentlig finansiering. Aspekter av dessa åtgärder, som till exempel att samla mycket kompetenshöjande insatser på samma ställe som i fallet med *Center för kvinnor som startar nya företag* samt *Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor*, kan fungera som inspiration för hur kunskapen paketeras och förmedlas till de företagsfrämjande aktörerna.

Satsa på åtgärder som förändrar organisationskultur snarare än enskilda individer

I en av åtgärderna som identifierades i kartläggningen betonas syftet att upprätta en organisationskultur som i högre utsträckning främjar kvinnors företagande (*FemSpin*) genom att på entreprenöriella sätt omsätta och kommersialisera forskningsresultat i praktiken. En utgångspunkt för andra åtgärder som initieras borde vara att eftersträva en förändring av organisatoriska eller institutionella villkor för kvinnors företagande. Fokuset ligger på att arbeta med att implementera arbetssätt

och åstadkomma förändring i organisationskulturer. Det är ytterligare ett exempel på hur styrningen i Sverige kan inspireras av de identifierade åtgärderna från andra länder.

Låt styrningen i Sverige inspireras och utvecklas av åtgärder som sticker ut från den svenska infrastrukturen kring företagande

Gällande de åtgärder som identifierats ha större potential att bidra till en utvecklad styrning i Sverige, det vill säga de åtgärder som förekommer dels i kategorierna som är mindre vanligt förekommande i Sverige, dels på organisations- eller samhällsnivå, är dessa förenade med större begränsningar. Det beror helt enkelt på att de skiljer sig mer från den svenska infrastrukturen kring företagande i Sverige än de andra åtgärderna. Här finns som konstaterat därför stor potential till inspiration för en utvecklad styrning. Det kräver dock större anpassningar. Till exempel kan Sverige inspireras av *Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt*. I en rapport från Tillväxtanalys konstateras att offentlig upphandling, inom EU och i andra delar av världen, i allt högre grad betraktas som ett politiskt verktyg inom olika hänsynsområden. Fler aktörer ser potentialen att använda offentlig upphandling och de stora belopp som det ofta rör som ett sätt att påverka leverantörssidan för att leva upp till särskilda samhälleliga mål. Myndigheten menar att aktörer framför allt använt upphandlingsförfarandet för att ställa krav kopplade till miljö och klimat men att andra sociala värden, som jämlikhet, mångfald och inkludering, successivt också kommit att omfattas. De menar att det åtminstone finns en teoretisk möjlighet för upphandlade organisationer att även väga in målsättningar om att öka kvinnors företagande.³⁴ Enligt utvärderingar av den amerikanska åtgärden att reservera kontrakt till företag som ägs av kvinnor bidrar åtgärden till ökad finansiering för kvinnors företag. Som tidigare nämnts uppnådde programmet sitt mål om tilldelade kontrakt 2015 vilket då uppgick till ett värde av 17,8 miljarder USD.

Ett annat exempel på hur Sverige kan inspireras av en åtgärd som trots en rad begränsningar bedöms ha stor potential att bidra till en utvecklad styrning är åtgärden för *Certifikat för medverkande make/maka i handels-, affärs- eller tjänsteföretag i liten skala*. I Sverige kan en make/maka registreras som medhjälpande i en enskild firma. Det fungerar dock inte som ett kompetens- eller utbildningsbevis. Åtgärden skulle bland annat kunna kopplas till befintliga processer för validering eller bedömning av informell kompetens som förvärvats genom oavlönat arbete i ett familjeföretag. Ett certifikat skulle då fungera som formell merit som intygar erfarenhet och kunskap i den aktuella branschen. Det kan i sin tur användas vid bankkontakter för att starta eget företag eller ansökan till utbildningar. Att erhålla ett sådant certifikat skulle också kunna kopplas till socialförsäkringen och kopplas till exempelvis pensionsrätter. Ett första steg för att utforska möjligheterna till att utveckla styrningen i Sverige i linje med den här åtgärden kan vara att undersöka hur stor gruppen medhjälpande i make/makas företag är i Sverige.

³⁴ Tillväxtanalys (2025b).

SLUTSATSER

Forskningen pekar tydligt ut att det inte är skillnader i kvinnors och mäns entreprenöriella förmågor som orsakar att färre kvinnor driver företag eller som förklarar att kvinnor och män driver företag i olika branscher. Hindren för kvinnors företagande utgörs i huvudsak av strukturella begränsningar som att det företagsfrämjande systemet inte kommer kvinnor och män till del i samma utsträckning. Syftet med kartläggningen och analysen av åtgärder var att hitta inspirerande exempel av annan karaktär än de som är vanligt förekommande i Sverige för att bidra till en utvecklad styrning av närings- och jämställdhetspolitiken.

Resultaten från analysen visar att:

- Samtliga identifierade åtgärder har begränsningar.
- Vissa åtgärder är enkla att införa i Sverige men bidrar inte till utvecklad styrning.
- Andra åtgärder skulle kräva större anpassningar men ger nya perspektiv och styrsätt.
- Alla åtgärder kan vara inspirerande, men kräver bearbetning och anpassning till:
 - Svensk kontext.
 - Forskningens och tidigare studiers slutsatser om vad som fungerar.

Jämställdhetsmyndigheten föreslår därför att arbetet med att främja kvinnors företagande intensifieras och att det fortsatta arbetet tar sin utgångspunkt att en tvärsektoriell handlingsplan tas fram, med inspiration från Tyskland.

Handlingsplanen bör:

- Tas fram gemensamt av relevanta departement
- Ta utgångspunkt i de centrala hindren på området
- Riktat in sig på förändringar på strukturell samhällsnivå och organisatoriska hinder
- Adresserar begränsande könsnormer
- Adresserar begränsningar i villkor och kriterier som hämmar kvinnors tillgång till finansiering och företagsstöd
- Innehålla konkreta mål
- Identifiera konkreta åtgärder, med inspiration från denna kartläggning

METODBILAGA

Denna metodbilaga beskriver Jämställdhetsmyndighetens förfrågningsunderlag för upphandlingen av kartläggningen och de urvalskriterier som det upphandlade företaget tillämpade.

En kartläggning för att förse två uppdrag med relevant underlag

I Jämställdhetsmyndighetens regleringsbrev för verksamhetsåret 2024 fick myndigheten i uppdrag att genomföra en studie av hur ett urval av länder utanför Norden arbetar mot könsbundna studie- och yrkesval. I Samma regleringsbrev fick myndigheten också i uppdrag att stödja Tillväxtverket i genomförandet av uppdraget KN2024/00614 som syftar till att genomföra insatser för att förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande i Sverige.³⁵ Utifrån dessa uppdrag beslutade myndigheten att genomföra en kombinerad upphandling som syftade till att förse båda regeringsuppdrag med relevant underlag inför vidare analys.

Upphandling av kartläggning med fokus på bredd

Jämställdhetsmyndigheten gick ut med ett förfrågningsunderlag och efterfrågade en aktör som kunde ta fram ett underlag som kartlade olika former av insatser utanför Norden som tar sikte på att bryta könsbundna studie- och yrkesval. De kartlagda exemplen skulle inte i första hand vara representativa för de olika ländernas arbete utan spegla en bredd. Vidare beskrev Jämställdhetsmyndigheten att kartläggningen skulle ligga till grund för ytterligare ett strategiskt urval och fördjupad analys som myndigheten själv skulle genomföra i nästa steg. Som en särskild del av uppdraget ingick att kartlägga åtgärder som specifikt syftar till att öka andelen kvinnor som startar och driver företag inom traditionellt mansdominerade branscher. Den delen skulle utgå från samma principer för urval som för kartläggningen i stort. Utöver denna beskrivning i förfrågningsunderlaget angav vi även följande principer som åtgärder skulle uppfylla:

- Åtgärder kan bedömas som framgångsrika. Med framgångsrik menas att de bidrar till att andelen av det underrepresenterade könet inom ett område ökar, att färre kvinnor eller män som befinner sig i minoritet avbryter sina studier eller avslutar sin tjänst. Det kan också handla om att åtgärden bidrar till en omkodning av starkt könskodade utbildningar, yrken eller branscher. Åtgärder behöver inte ha som uttalat syfte att motverka könsbundna studie- och yrkesval, så länge de kan bedömas ha en sådan potential eller effekt.
- Utgöra exempel på olika styrmedel som staten har till sitt förfogande, såsom ekonomiska, juridiska, organisatoriska eller andra typer av styrmedel. Utöver åtgärder som kan ligga till grund för utveckling av den statliga styrningen på området, ska åtgärder som rör samverkan och organisationsutveckling få särskilt utrymme.

³⁵ Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten, 2024-03-27, A2024/00485., Regeringen (2024-03-08).

Urvalsprinciper för att hitta rätt åtgärder

Under hösten 2024 upphandlade Jämställdhetsmyndigheten analysföretaget Oxford research för att genomföra kartläggningen. Oxford research satte därefter upp följande urvalsprinciper för kartläggningen. Endast de åtgärder som uppfyllde samtliga av dessa kriterier inkluderades i kartläggningen:

- För det första exkluderades åtgärder som redan är vanligt förekommande i en nordisk kontext, exempelvis policy och riktlinjer eller informerande och stödjande insatser på individnivå. Därefter skulle åtgärden antingen vara strukturell, det vill säga rikta sig mot samhällsinstitutioner, normer och system snarare än individer, eller ha fokus på att bryta stark könskodning.
- Om åtgärden var strukturell krävdes att den också var framgångsrik, genom att den exempelvis bidrog till att andelen av det underrepresenterade könet inom ett område ökade, att färre kvinnor eller män som befinner sig i minoritet avbröt studier eller avslutade sin tjänst, eller att en omkodning skett av starkt könskodade utbildningar, yrken eller branscher. För att inkluderas skulle åtgärden dessutom kunna ligga till grund för en utvecklad statlig styrning, genom att vara ett styrmedel som staten har till sitt förfogande.
- Om åtgärden fokuserade på att bryta stark könskodning krävdes att den kunde betraktas som en lovande praktik. Det innebar att den hade en systematisk utformning eller ett systematiskt tillvägagångssätt som grundades i kunskap och uppföljda positiva resultat. Den skulle också ha en detaljerad och överförbar beskrivning. Vidare skulle implementeringen stödja lärande och reflektion för praktikens vidare utveckling. Dessutom skulle den involvera målgruppsperspektiv i användning och utveckling samt innehålla en systematisk lärandeansats genom utvärdering och anpassning till resultat.
- Slutligen krävdes att åtgärden antingen kunde utgöra ett styrmedel för staten eller rörde samverkan och organisationsutveckling.

Kartläggningen består av nio åtgärder från sex länder

Resultatet av Oxford Researchs kartläggning är nio åtgärder från sex länder: Tyskland (Center för kvinnor som startar företag, Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor, Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag), Cypern (Cyperns kooperativa bank för kvinnor), Frankrike (Certifikat för medverkande make/maka i handels-, affärs- eller tjänsteföretag i liten skala), USA (Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt), Schweiz (Future.preneurship, FemSpin) och Polen (Shesnnovation).

Kategorisering och analys av åtgärderna

För att undersöka möjligheterna till att svensk närings- och jämställdhetspolitik ska kunna inspireras av de identifierade åtgärderna, på så vis att de kan bidra med nya perspektiv eller sätt att styra mot att främja kvinnors företagande, krävs att de relateras till svensk kontext och det företagsfrämjande systemet i Sverige. För att relatera åtgärdernas potential till att vara nytänkande i svensk kontext relaterar vi dem till kategoriseringar av åtgärdestyper som tidigare definierats som vanligt förekommande eller mindre vanligt förekommande i Sverige. I tabellen beskrivs dessa kategorier närmare.

Kategori	Beskrivning
Kompetensutveckling	Avser åtgärder som syftar till att stärka kvinnors kunskaper, färdigheter och förmågor att starta, driva eller utveckla företag. Kategorin inkluderar utbildningar, workshops, coachning eller affärsutveckling och branschspecifika kompetenser.
Attityder	Omfattar de åtgärder som syftar till att förändra föreställningar, normer, självbild eller sociala förväntningar kring kvinnor som företagare. Det kan handla om att öka tjejers självförtroende, synliggöra förebilder eller utmana könsstereotyper i kommunikationsinsatser.
Nätverk	Syftar till att skapa kontakter, erfarenhetsutbyte och tillgång till relevanta miljöer för företagande. Nätverksinsatser kan vara formella eller informella och ge kvinnor en plattform för att hitta affärspartners eller investerare, mentorer eller branschspecifik rådgivning.
Rådgivning och affärsutveckling	Inkluderar de åtgärder som erbjuder personligt stöd och professionell vägledning inom affärsplanering, finansiering, marknadsstrategi eller tillväxt. Rådgivningen kan ges av coacher, experter eller mentorer.
Produkt- och innovationsutveckling	Inkluderar de åtgärder som stödjer utveckling av nya produkter, tjänster eller affärsmodeller inom teknik och forskning.
Finansiering	Omfattar åtgärder som förbättrar kvinnors tillgång till kapital, såsom lån, investeringsmedel eller riskkapital.
Annat främjande	Fångar upp de åtgärder som inte direkt faller in i de övriga kategorierna.

Referenser till de identifierade åtgärderna i kartläggningen

Åtgärder	Referens
Center för kvinnor som startar företag	European Institute for Gender Equality (2015) Factsheet - Good practices in women's entrepreneurship. Hämtad 2024-10-03 från https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/factsheet-good-practices-womens-entrepreneurship
Cyperns kooperativa bank för kvinnor	European Institute for Gender Equality (2015) Factsheet - Good practices in women's entrepreneurship. Hämtad 2024-10-03 från https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/factsheet-good-practices-womens-entrepreneurship
Certifikat för medverkande make/ maka i handels-, affärs- eller tjänsteföretag i liten skala	European Institute for Gender Equality (2017) Gender in maritime affairs and fisheries. Hämtad 2024-10-03 från https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-maritime-affairs-and-fisheries Service Public Entreprendre (2024) What is the social regime of the co-worker spouse of the micro-entrepreneur? Hämtad 2024-10-03 från https://entreprendre.service-public.gouv.fr/vosdroits/F33429?lang=en
Upphandlingsprogram för kvinnors företag i USA: WOSB-programmet för federala kontrakt	OECD (2017) The under-representation of women in STEM fields, in the pursuit of Gender Equality. Hämtad 2024-10-07 från https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/the-pursuit-of-gender-equality/policies-to-address-barriers-to-women-entrepreneurs_9789264281318-28-en U.S. Small Business Administration (2025) Women-Owned Small Business Federal Contract program. Hämtad 2025-09-03 från https://www.sba.gov/federal-contracting/contracting-assistance-programs/women-owned-small-business-federal-contract-program
Nationellt samordningscenter för företagande kvinnor	Gleichstellung Am Arbeitsmarkt (2024) Die bundesweite gründerinnenagentur. Hämtad 2024-10-07 från https://www.perspektiven-schaffen.de/ps-de/fuer-erwerbstaetige-und-wiedereinsteigende/existenzgruendung/die-bundesweite-gruenderinnengentur-188574

Åtgärder	Referens
Handlingsplan för att fler kvinnor ska bli entreprenörer i små och medelstora företag	Die Bundesregierung (2024) Gemeinsamer Aktionsplan von Bundesministerien, Verbänden, Netzwerken, Finanzierungsinstitutionen und wissenschaftlichen Instituten auf Initiative des BMWK. Hämtad 2024-10-07 från Gemeinsamer Aktionsplan von Bundesministerien, Verbänden, Netzwerken und wissenschaftlichen Instituten auf Initiative des BMWK Bundesministerium für Wirtschaft und Energie der Bundesrepublik Deutschland (2024) Hämtad 2024-10-07 från https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/DE/Dossier/mehr-unternehmerinnen-fuer-den-mittelstand.html The Federal Government (2023) The Action Plan "More women entrepreneurs for our SMEs" – overview. Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK).
Future.preneurship	Schweizerische Eidgenossenschaft (2021) Future.preneurship Training für Young Professionals. Hämtad 2024-10-07 från https://projektsammlung.ch/projekt/future-preneurship-training-fuer-young-professionals/
Shesnnovation	Perspektywy Women in tech (2025) Shesnnovation. Academy. Hämtad 2024-10-07 från https://womenin-tech.perspektywy.org/en/shesnnovation-academy-en/
FemSpin	FemSpin (2024) Promoting spin-off activities of female academics. Hämtad 2024-10-07 från https://femspin.ch/

REFERENSER

Aernoudt & De San José (2020) *A gender financing gap: fake news or evidence?* Venture Capital: An International Journal of Entrepreneurial Finance, Vol. 22(2), 127–134.

Brush, C., Greene, P., Balachandra, L. & Davis, A. (2018). *The gender gap in venture capital: progress, problems, and perspectives*. Venture Capital, 20(2), 115–136.

Callerstig m.fl. (2024) *Contextualising gender policy in tech entrepreneurship: A cross-national and multiple-level analysis*. International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, Vol. 30(7), 1678–1697.

Jämställdhetsmyndigheten (2022a) Ekonomisk jämställdhet – en uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet. Rapport 2022:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2022b) Offentlig finansiering av företagande ur ett jämställdhetsperspektiv. Bilaga 2 till Jämställdhetsmyndighetensrapport 2022:2.

Jämställdhetsmyndigheten (2022c) Val efter eget kön. En kunskapssammanställning om könsskillnader i utbildningsval. Rapport 2022:4.

Jämställdhetsmyndigheten (2023) Analys av den könssegregerade arbetsmarknaden. Förutsättningar för en bredare rekryteringsbas till välfärden.

Jämställdhetsmyndigheten (2024) Regionala företagsstöd och kvinnors företagande. Underlagsrapport 2024:4.

Jämställdhetsmyndigheten (2025) Resultatrapporten 2025 – jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar. Rapport 2025:15.

Malmström, Burkhard, Sirén, Shepherd, och Wincent (2024). *A meta-analysis of the impact of entrepreneurs' gender on their access to bank finance*. Journal of Business Ethics, 192, 803–820.

Regeringen (2024-03-08). Nu stärker vi förutsättningarna för att kvinnor ska starta, bygga och äga företag. Hämtad 2025-06-24 från <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2024/03/nu-starker-vi-forutsattningarna-for-att-kvinnor-ska-starta-bygga-och-aga-foretag/>

Regeringen (2024-03-08) *Nytt uppdrag ska stärka kvinnors företagande*. Hämtat 24-03-11 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/03/nytt-uppdrag-ska-starka-kvinnors-foretagande/>

Skr 2016/17:10. Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

SOU 2025:96. Fler möjligheter till ökat välbefinnande. Slutbetänkande av Produktivitetssamfundet.

Tillväxtanalys (2025a) Ett effektivt och ändamålsenligt företagsfrämjande. Delredovisning av regeringsuppdrag KN2024/01306.

Tillväxtanalys (2025b) Offentlig upphandling som medel för att öka kvinnors företagande. Juridiska överväganden och samhällsekonomiska perspektiv. Rapport 2025:11.

Tillväxtverket (2022) Tillstånd och trender. För regional tillväxt 2022. Rapport 0439.

Tillväxtverket. (2023a) Uppdrag om kvinnors företagande, KN2023/02624 – Slutrapport.

Tillväxtverket. (2023b) Kvinnors företagande – Hur kan kvinnors företagande främjas för större bidrag till Sveriges konkurrenskraft?

Tillväxtverket (2023c) Kvinnors företagande. Kartläggning av de statliga åtgärder som genomförts för att främja kvinnors företagande från 2006 och framåt.

Tillväxtverket (2023d) Kvinnors företagande. Kunskapsöversikt. Tre decennier av framsteg och utmaningar.

Weiss m.fl. (2023) The entrepreneurial gender gap: The role of in-group support and national embeddedness values in young women's entrepreneurship. International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship 2023, Vol. 41(8) 843–872.

ENGLISH SUMMARY

The report presents examples of measures implemented in countries outside the Nordic region to promote women's entrepreneurship. The purpose is to inspire the development of improved governance in Sweden within the areas of enterprise and gender equality policy.

Despite political ambitions to promote women's entrepreneurship, fewer women than men start and run businesses in Sweden. Women own approximately 30 percent of all enterprises, and their income from business activities is significantly lower. The barriers are primarily structural, including restrictive gender norms, limited access to finance and networks, and a gender-segregated labour market where women's entrepreneurship often occurs in sectors assumed to have lower growth potential and less business support. Previous studies show that measures focusing solely on individual behaviour have limited effect, whereas interventions at organisational and societal levels have greater potential to contribute to lasting change.

The mapping includes nine measures from six countries. The analysis shows that most of these belong to categories already common in Sweden and primarily aim to influence women's choices and behaviour. These include initiatives in skills development, advisory services, and networking. However, some measures stand out for example, specific financing schemes, procurement programmes, and certification of unpaid work within enterprises, which aim to achieve change at organisational and societal levels.

The conclusion is that there is potential for Sweden to draw inspiration from the identified measures in countries outside the Nordic region. It is, however, important that such measures are adapted to the Swedish context and based on the challenges that research has identified as barriers to women's entrepreneurship.

The Swedish Gender Equality Agency's main recommendation is that Sweden should draw inspiration from a **cross-sectoral action plan** that takes a comprehensive approach to measures for creating gender-equal business promotion. The action plan should involve several ministries, include measurable objectives, and focus on changing institutional conditions, in particular women's access to financing and business support. Only through structural change can women's entrepreneurship be strengthened on equal terms and fully contribute to growth, employment, and gender equality.



Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se